

«Min familie i historien»

Den norske historiske forenings historiekonkurranse
for ungdomsskolen og videregående skole
2023/2024

Juryens uttalelse

Til årets konkurranse kom det inn 966 bidrag. Til finalerunden var det med 39 bidrag, 15 i klassen for ungdomsskole og 24 i klassen for videregående skole.

Årets bidrag har god kvalitet og stor tematisk bredde. Nivået på ungdomsskolen har vært svært høyt, kanskje det høyeste på mange år, mener juryen. Juryen mener å se en positiv utvikling i elevenes kildevurdering og drøfting.

«Å lese bidragene til Min familie i historien gir meg hvert år en stor leseopplevelse», sier juryleder Ketil Knutsen.

Elevene har løst oppgaven på mange forskjellige måter. Der noen har ønsket å formidle en god fortelling, har andre vektlagt det vitenskapelige. Juryen har forsøkt å balansere ulike hensyn, både den godt fortalte fortellingen, den personlig engasjerte historien samt den vitenskapelige og håndverksmessige undersøkelsen. Felles for vinnerbidragene er at de har klare mål og god kildebruk. Ikke minst viser prisvinnernes personlige engasjement at historien betyr noe for dem.

Vinnerne får diplom og bok samt pengepremie på henholdsvis 8.000 kr for 1. pris, 5.000 kr for 2. pris, 3.000 for 3. pris. Alle deltakere i konkurransen får diplom. Tre bidrag blir honorert med en deltakerpremie på 1.000 kroner.

Juryen har bestått av: Synnøve Veinan Hellerud (Holtet vgs.), Anne Kjersti Jacobsen (Hauger ungdomsskole), Ketil Knutsen (Universitetet i Stavanger). Sekretær for juryen: Karsten Korbøl (HIFO).

Oslo, 22.05.24

Prisvinnere i klassen for videregående skole

1. pris – Tuva Rognås Strømmen (Valdres vgs): *Eit vanleg liv, utanom det vanlege.*

Hvilke ulike valg kan mennesker ta? Hvorfor velger noen å bli, mens andre reiser? Dette er utgangspunktet for Tuva Rognås Strømmens vinnerbidrag. Hun undres over hva grunnen kan være til at grand-grandtanten Ragnhild på slutten av 1800-tallet valgte et tradisjonelt liv med eneansvar for gården og omsorgen for en syk bror. Kunne hun gjort som søsteren og reist ut, tatt utdanning og skaffet seg mann og barn? Som eldste datter på gården, var valgmulighetene kanskje ikke så mange. Prisvinneren trekker likevel inn flere mulige forklaringer. Datidens forventninger og syn på kvinnens plass i samfunnet, men også følelsen av et voldsomt ansvar, blir viktige forklaringer. For livet på gården blir tøft ut over i mellomkrigstiden. Trusselen om tvangsauksjon henger over dem flere ganger. De trange tidene leder mange inn i Bygdefolkets krisehjelp og Nasjonal samling. Ikke minst skapte andre verdenskrig nye utfordringer for Ragnhild. Atter en gang må hun ta ansvar for gård og familie og sette sine egne interesser til side.

Juryen lar seg imponere over det grundige, nyanserte og reflekterte bildet som gis av Ragnhilds valg og liv. «Denne oppgåva har lært meg viktigheita av å lese historia sett i lys av tida folk levde i, og kor mykje vårt syn på nåtida også påverkar vår oppfatning av fortida», sier hun, og viser med det evne til å reflektere over eget arbeid og egen historieforståelse. Prisvinnerens aktive bruk av kilder er meget solid. Ikke minst er det forbilledlig at hun er åpen om at kildematerialet ikke alltid strekker til for å gi tydelige svar. Da trekker hun inn den store historien for å anta plausible forklaringer. Sist, men ikke minst, vil juryen vektlegge prisvinnerens gode språk. Dette er meget solid og engasjerende historiefremstilling!

2. pris - Ådne Perry Kjellstadli (Volda vgs): *Sigrid Johannesdotter Kjellstadli (1849-1920)*

«Langt til skogs, nesten til fjells, på ein aude gard i grenseområda mellom Nordfjord og Sunnmøre, lever på slutten av 1800-talet ei kvinne som det i familien skal bli snakka om i generasjonar etterpå. Ei intelligent, sterk og handlekraftig kvinne, som styrer både gardsdrift og skystasjon på ein måte som imponerer både lokale og reisande. Ho må vere ei ekstraordinær kvinne. Likevel lever ho eit ordinært liv.» Men hvorfor gjorde hun ikke mer ut av evnene sine? Dette er utgangspunktet for prisvinnerens undersøkelse av Sigrid Johannesdotter Kjellstadli. Er familiens «heltebildet» av henne for stort, eller var hun faktisk noe utenom det vanlige? Sentralt i drøftingen står spørsmålet om hva det betyr å gjøre noe ut av evnene sine. Hun ble i samtiden beskrevet som å ha et «rikt sammensatt sjelsliv» og var opptatt av kunst, musikk og politikk. Mens de besøkende på skystasjonen hvilte, leste Sigrid avisene de hadde med. På den andre siden kunne hun også være hard og tradisjonell. Hun var liberal og nytenkende med en konservativ grunnmur. Her finner prisvinneren en mulig forklaring: til tross for sin frie måte å tenke på, var hun bundet av konservative tradisjoner, normer og plikter. Det forhindret likevel ikke at hun brøt grenser innenfor disse rammene.

Juryen framhever besvarelsens tydelige problemstilling som hele tiden drøftes og søkes besvart. En annen styrke er at prisvinneren ikke kommer med entydige svar, men evner å se flere mulige forklaringer og perspektiv. Det gode språket og den vitenskapelige tilnærmingen bidrar til en grundig og reflektert framstilling.

2. pris - Ylva Seim-Grønn (Oslo katedralskole): *Drabantbyene – sovebyene som har skapt liv og røre*

Dette er en fortelling om prisvinnerens mormor, Inger Seim, som viet store deler av sitt liv til arbeid med barn og unge i en drabantby i Oslo. Prisvinneren ønsker å finne ut hvordan fremveksten av drabantbyene påvirket ungdomsmiljøet og hvilken rolle mormoren spilte for å skape et trygt og godt miljø. På 1970- og 80-tallet var det nemlig ikke så mange tilbud til ungdom. Derfor dukket det opp begreper som «T-baneungdom», «drabantby-outsidere» og ikke minst Tveitagjengen. I arbeidet med å gi ungdom i bydelen et inkluderende fritidstilbud, sto mormorens arbeid i Tveita fritidsklubb sentralt. Et viktig mål var at ungdommene skulle føle seg betydningsfulle i eget nærmiljø og hun initierte en rekke kampanjer mot f.eks. hærverk og mot rus.

Mormorens fortelling står i sentrum, men samtidig flettes hennes opplevelser sammen med større samfunnsprosesser og utviklingen i drabantbyen. Dette gjøres på grunnlag av et mangfoldig litteraturtilfang. Besvarelsen er reflektert og velskrevet, og det er tydelig at historien har betydning og berører prisvinneren.

3. pris - Eris Moronsk (Oslo katedralskole): *Wiera Moronski – fra kommunistiske Sovjet til sosialdemokratiske Norge*

Prisvinnerens oldemor ble født i Sovjetunionen i 1926 og fikk et liv preget av flytting, tvangsarbeid, død og frykt, men endte til slutt opp i Norge. Målet med undersøkelsen er å redegjøre for oldemorens turbulente reise og hvordan store hendelser som Operasjon Barbarossa, Stalins regime og den kommunistiske ideologien, påvirket hennes liv. Og det ble et dramatisk liv: født i Russland, oppvokst i Ukraina under hungersnøden, tvangsarbeider i Nazi-tyskland, og flere år som flyktning (displaced person) etter krigen. Etter år med traumer, sult og smerter fikk hun, sammen med sin polske mann, innvilget opphold i Norge der et nytt liv kunne bygges.

Besvarelsen er et godt eksempel på et enkeltmenneske i den store historien og hvordan den kan påvirke enkeltmenneskers handlingsmuligheter og livsløp. Gjennom en aktiv kildebruk får prisvinneren fram hva vi kan vite og hva som er mer usikkert. Det er en solid tekst og undersøkelse der stor og liten historie veves sammen og som oppleves relevant for prisvinneren selv.

3. pris – Abbias Umar Mehmood (Nesbru vgs): *Fra bonde til krigssoldat for familieøkonomien*

Det finnes flere fortellinger om innvandrernes vei til Vesten, de som forlot sine hjem for å sikre det gode liv, men hva med dem som ikke reiste, hvordan gikk det med dem? Dette er utgangspunktet for Abbias Umar Mehmoods undersøkelse av farfarens historie. Han vil fortelle om den andre halvdelen av familien – de som ble igjen. Dette er en fortelling om delingen av India og hvor familien over natten ble tvunget til å flytte til det nye landet Pakistan. Som soldatfamilie var livet relativt privilegert. Den nye tilværelsen i Pakistan skulle derimot vise seg å bli vanskeligere. For å redde familiens til tider desperate økonomi, gikk farfaren inn i militæret. Selv måtte han oppgi drømmen om å bli ingeniør, familiens sikkerhet og ære var viktigere. Prisvinneren viser med dette hvordan omstendighetene man lever under kan gi eller begrense

hvilke valg man kan ta. For å illustrere dette sammenligner han sin farfars situasjon med sin egen. Dette er en god undersøkelse og en velformulert tekst hvor det kommer tydelig fram at denne historien har betydning og relevans for eleven.

Prisvinnere i klassen for ungdomsskolen

1. pris - Amalie Meek Johannessen (Kråkerøy ungdomsskole): *Helga – Tysker, flyktning, mor og overlever*

Hvordan gikk det med Helga når hun kom tilbake fra Tyskland etter andre verdenskrig med et barn i armene? Dette er hva prisvinneren ønsker å finne svar på. Oldemoren vokste opp i Kristiansund med norsk far og tysk mor. Hun tok utdanning og ble sekretær, men arbeid i byen var vanskelig å finne på 1930-tallet. Derimot åpnet det seg en mulighet i Hamburg. Der bodde hun da andre verdenskrig kom til Norge i 1940. Der traff hun en mann, fikk et barn og ble krigsenke. Da krigen var over reiste hun hjem til Kristiansund. Hennes hjemkomst skapte reaksjoner. Antityske holdninger var sterke i befolkningen, og hun ble betraktet som «tyskertøs» og sønnen ble kalt «naziunge». Til tross for slike holdninger finner hun uforbeholden kjærlighet hos Alfred som også adopterer sønnen. Da hun var i midt i 30-årene ble hun enke for andre gang, «i et land som egentlig ikke ville ha henne der, på en øy som foraktet henne og med en familie som hadde nok med seg selv og sine traumer», som prisvinneren skriver.

Hun reflekterer over sammenhengene mellom den store og lille historien. Det gir henne grunnlag til å reflektere over hvor sår denne historien er, over hvordan en så stor og alvorlig hendelse berørte familien, og hvor utrolig det er at Helga kom seg «rakrygget ut på andre siden». Men hun er også nyansert, som når hun drøfter spørsmålet om det var naivt av Helga å flytte til Hamburg og om hun kunne ha nazisympatier. Juryen berømmer besvarelsens grundighet, klare fortelling og den varierte kildebruken. Dette er en sterk historie som det er viktig for prisvinneren å få belyst.

2. plass - Victoria Klemmetsby Barstad (Presterød ungdomsskole): *Alene igjen – Når tragedien inntraff for min pappa og hans forfedre*

Victoria Klemmetsby Barstads fortelling handler om den største tragedien i hennes eget liv. I september 2011 dør prisvinnerens mor av brystkreft og faren får aleneansvar for sine to døtre på 2 og 4 år. Men hun vil ikke fokusere på seg selv, men først og fremst på å forstå sin far som alenepappa. Det gjør hun ved å sette fortellingen inn en historisk sammenligning. Som 4-åring i 1915 mistet nemlig oldemoren sin mor. Bestefaren opplevde også å miste sin mor tidlig i livet da hun ble sendt bort. Dermed kan prisvinneren sammenligne tre nesten like situasjoner på tre ulike tidspunkt i fortiden. Fortellingen løftes med dette opp til å bli en fortelling om utviklingen av manssrollen gjennom tre generasjoner. Hun løfter fram hvordan endringer i lover og velferd har bidratt til endringer, men også hvordan holdninger og forventninger har endret manssrollen.

Det er en sterk historie som fortelles. Juryen framhever det rike kildetilfanget som er brukt. Enda viktigere er det at forklaringer og drøftingen ikke kun knyttes til forhold ved de enkelte personene, men også til samfunnsendringer og forventinger. Dermed blir svaret på problemstillingen dypere og endringer i farsrollen får et tydelig historisk perspektiv. Som prisvinneren skriver: «I motsetning til i 1915 eksisterer det i vår tid forventninger om og er lagt til rette for at pappaer ikke bare forsørger, men også har omsorg for sine barn».

2. plass - Eirik August Bjørnstad Ryen (Kråkerøy ungdomsskole): *Født i feil tid?*

Oldemoren Ingeborgs liv er den røde tråden i prisvinnerens film. Vi følger henne fra en oppvekst i Odalen under trange kår, til hun etablerer seg med mann og barn i Halden, og fram til hennes dramatiske død. Parallelt med Ingeborgs livshistorie får vi fortellingen om utviklingen det norske velferdssamfunnet. Vekslingen mellom den lille historien til Ingeborg og de mange trekkene ved samfunnsutviklingen, gir et bredt bilde av velferdsstatens tilblivelse og utvikling.

På mange måter er det en klassisk fortelling om hvilke muligheter og forventninger det var knyttet til kvinner på 1900-tallet. Prisvinneren viser på en fin måte hvordan omstendighetene man lever under setter visse begrensninger for menneskers handlingsrom og valgmuligheter. Hadde Ingeborg, med sine evner, blitt født i en annen tid, ville hun mest sannsynlig ha fått seg en utdanning, konkluderer prisvinneren. På denne måten får han også fram sin historieforståelse og historiebevissthet. Juryen mener det her er lagt ned et stort og godt arbeid både i kildearbeidet og filmproduksjonen. Filmen framstår perspektivrik, ikke minst ved at elevens egen stemme kommer tydelig fram ved at han reflekterer over hva han finner og hvordan det påvirker ham.

3. plass - Liv Conradi Andersen (Kråkerøy ungdomsskole): *Først mistet hun hjemmet, så ville de ta språket hennes*

Karasjok i august 1951. «En liten jente står på gårdsplassen med samekofte og en liten sekk på ryggen. En tåre triller ned kinnet. Syvåringen er same. Nå skal hun flytte på internatskole, borte fra foreldrene». Slik starter denne fortellingen om Marit Elvira Lille Laksemo. Hun ble født i august 1944 i Karasjok. Livet skulle starte dramatisk. Samme høsten brant tyskerne ned alle hus i Finnmark. Også Marit sitt hus. Syv år senere opplevde hun at det viktigste i livet, den trygge familien og språket, skulle bli tatt fra henne.

Prisvinnerens fortelling er om to dramatiske hendelser som satte dype spor i den enkelt, men også i minoritetens kollektive forståelse. Den ene fortellingen dreier seg om den dramatiske høsten da Finnmark ble brent og familien måtte overvintre i en gamme på vidda. Den andre er historien om fornorskingen av samene. På skolen ble de undervist i et språk de ikke forsto, og de kunne få straff hvis de brukte feil ord på norsk eller snakket samisk. Dette er en historie som går kraftig inn på forfatteren, og som hun sier: «Norge er ikke alltid det beste landet å bo i».

Juryen berømmer framstillingens gode fortellergrep og at mikro- og makrohistorien forenes og belyser hverandre. Dette er en solid undersøkelse som har personlig betydning for prisvinneren.

3. plass - Fay Diesen (Skøyenåsen skole): *Historien om Einar Balchen*

I prisvinnerens øyne er Einar Balchen en helt, men en som ikke mange har hørt om. Siktemålet er derfor å skrive fram historien om en av dem som ikke ble hyllet på samme måte som «gutta på skauen». Einar vokste opp i en familie der kunst og forretninger var viktig. Dette var kanskje ikke Einars sterkeste sider. Han ble fabrikkarbeider. Til gjengjeld ble han rekruttert inn i motstandsbevegelsen i Kristiansand. Grappa ble avslørt og medlemmene arrestert, dømt og sendt til konsentrasjonsleir i Tyskland. I leiren ble Einar utsatt for tortur. Mot slutten av krigen, og etter 2,5 år som fange, ble han reddet av De hvite bussene. Utmagret kom han tilbake til Norge, men usynlig for andre var de indre skadene av fangenskapet. Etter krigen levde Einar et tilnærmedesvis normalt liv. Han var en snill og pliktoppfyllende mann, men som så mange andre med krigstraumer, hadde han en hang til tristhet og brukte alkohol som en form for selvmedisinering.

Prisvinnerens fortelling er en fortelling om en preget mann. Den er sterk og viktig. Som hun selv sier, har vi mye å lære av historien. Ikke minst mener hun det er viktig å snakke om de som fikk traumer etter krigen, men som kanskje ikke fikk så mye hjelp.

Vinnere av deltakerpremien

- Hermine Storm, Rosenvilde vgs
- Kristin Valstad Væring, Valle Hovin vgs
- Lucas Karlsen, Presterød ungdomsskole

Følgende skoler var representert i finalerunden

Videregående	Ungdomsskolen
<ul style="list-style-type: none">• Edvard Munch vgs• Hartvig Nissen skole• Jessheim vgs• Rosenvilde• Lillehammer vgs• Mailand VGS• Molde vgs• Nesbru vgs• Oslo katedralskole• Porsgrunn vgs• St. Olav vgs• Stovner vgs• Valdres vgs• Valle Hovin vgs• Volda vgs	<ul style="list-style-type: none">• Akademiet Realfagsskole Oslo• Dysjaland ungdomskule• Hedemarken friskole• Kråkerøy ungdomsskole• Presterød ungdomsskole• Skøyenåsen Skole